

Samenwerken aan Taalbeleid:

in tien stappen naar een taalbeleidsplan

Marieke Tomesen
Jack Duerings
Annie van der Beek

Deze uitgave is tot stand gekomen dankzij subsidie van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

© 2009 Expertisecentrum Nederlands, Nijmegen

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnames, of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het Expertisecentrum Nederlands.

Inhoudsopgave

<u>Voorwoord</u>	3
------------------	---

DEEL A

1	<u>Inleiding</u>	4
2	<u>Analyse taalonderwijs</u>	7
	1 <u>Aanleiding voor het taalbeleidsplan</u>	7
	2 <u>Beschrijven van de huidige situatie</u>	7
	3 <u>Reflectie op de huidige situatie</u>	10
	4 <u>Oriënteren op realisatie van de gewenste situatie</u>	10
3	<u>Opstelling plan</u>	12
	5 <u>Vaststellen van prioriteiten</u>	12
	6 <u>Formuleren van doelen</u>	12
	7 <u>Kiezen van activiteiten</u>	12
	8 <u>Vaststellen van het meerjaren-taalbeleidsplan</u>	12
4	<u>Uitvoering plan</u>	14
	9 <u>Uitvoeren en borgen</u>	14
	10 <u>Monitoren en bijstellen</u>	15

Bijlagen

1	<u>Checklist huidig taalonderwijs</u>	17
2	<u>Oriëntatielijst taalonderwijs</u>	18
3	<u>Checklist inspectieverslag</u>	19
4a	<u>Opbrengsten in beeld - analyse</u>	20
4b	<u>Opbrengsten in beeld - signalering</u>	21
5	<u>Kijkwijzer taalbeleidsplan</u>	22

<u>Index</u>	24
--------------	----

DEEL B

<u>Format Taalbeleidsplan</u>	25
-------------------------------	----

Voorwoord

Dit stappenplan biedt scholen de gelegenheid een taalbeleidsplan op te stellen waarmee ze planmatig kunnen werken aan de verbetering en vernieuwing van hun taalonderwijs. Met dit taalbeleidsplan krijgen scholen een handreiking om sterke punten en knelpunten in hun taalonderwijs vast te stellen en de gewenste vernieuwingen systematisch door te voeren. In de regel stelt de school het taalbeleidsplan vast voor vier jaar. Het plan kent een cyclisch karakter, wat wil zeggen dat het proces van analyse, planning en uitvoering een proces is dat telkens opnieuw plaatsvindt. Een school hoeft niet in alle gevallen het gehele stappenplan te doorlopen, maar kan op een gewenst niveau instappen. Deze brochure bestaat uit twee delen: deel A is de beschrijving van het stappenplan en deel B is een format voor een taalbeleidsplan, dat direct ingevuld kan worden.

Bij de samenstelling van dit stappenplan hebben we ons laten leiden door de uitgangspunten van interactief taalonderwijs, zoals deze ontwikkeld zijn door het Expertisecentrum Nederlands¹. Pijlers van interactief taalonderwijs zijn betekenisvol leren, sociaal leren en strategisch leren. Veel scholen zien het belang van interactief taalonderwijs, en zijn op zoek naar een manier om hun taalonderwijs stelselmatig aan te pakken. Dit stappenplan biedt hiertoe een handreiking.

Op deze plaats willen we de vijf pilotscholen bedanken voor hun bijdrage aan dit stappenplan: basisschool De Cocon, basisschool Jeanne d'Arc en basisschool Zuiderlicht uit Tilburg, en SBO Mozaik en basisschool De Coppele uit Oisterwijk. Hun kijk op taalbeleid en het meedenken over het gebruik van de diverse instrumenten, heeft mede geresulteerd in een kwalitatief beproefde aanpak in dit stappenplan.

¹ Verhoeven, L. & Aarnoutse, C. (2000). Interactief taalonderwijs: balans tussen constructief en instructief leren. *Spiegel*, jrg/vol 17/18, p 9-29.

DEEL A

Hoofdstuk 1 Inleiding

Planmatig werken aan taalbeleid

De meeste scholen die aan taalbeleid werken, doen dit vanuit een taalbeleidsplan. Een taalbeleidsplan is een document waarin de school aangeeft op welke manier zij de komende jaren gaat werken aan de verbetering van de kwaliteit van het taalonderwijs. Ter onderbouwing van het taalbeleidsplan kunnen verschillende documenten dienen, zoals het inspectierapport en bevindingen uit trendanalyses en dwarsdoorsneden. In dit stappenplan is opgenomen op welke manier dergelijke documenten kunnen bijdragen aan de totstandkoming van een taalbeleidsplan.

Naast een taalbeleidsplan kent een school ook een schoolplan. Het taalbeleidsplan kan gezien worden als de uitwerking van een deel van het schoolplan. Bij enkele onderdelen van het taalbeleidsplan zal er een geringe overlap met gegevens uit het schoolplan zijn; u kunt de betreffende gegevens uiteraard overnemen uit het schoolplan, of naar het schoolplan verwijzen.

Stappen taalbeleidsplan

Bij het opstellen van een taalbeleidsplan onderscheiden we achtereenvolgens de volgende stappen:

Analyse taalonderwijs

- 1 Aanleiding voor het taalbeleidsplan
- 2 Beschrijven van de huidige situatie
- 3 Reflectie op de huidige situatie
- 4 Oriënteren op de gewenste situatie

Opstelling plan

- 5 Vaststellen van prioriteiten
- 6 Formuleren van doelen
- 7 Kiezen van activiteiten
- 8 Vaststellen van het meerjaren-taalbeleidsplan

Uitvoering plan

- 9 Uitvoeren en borgen
- 10 Monitoren en bijstellen

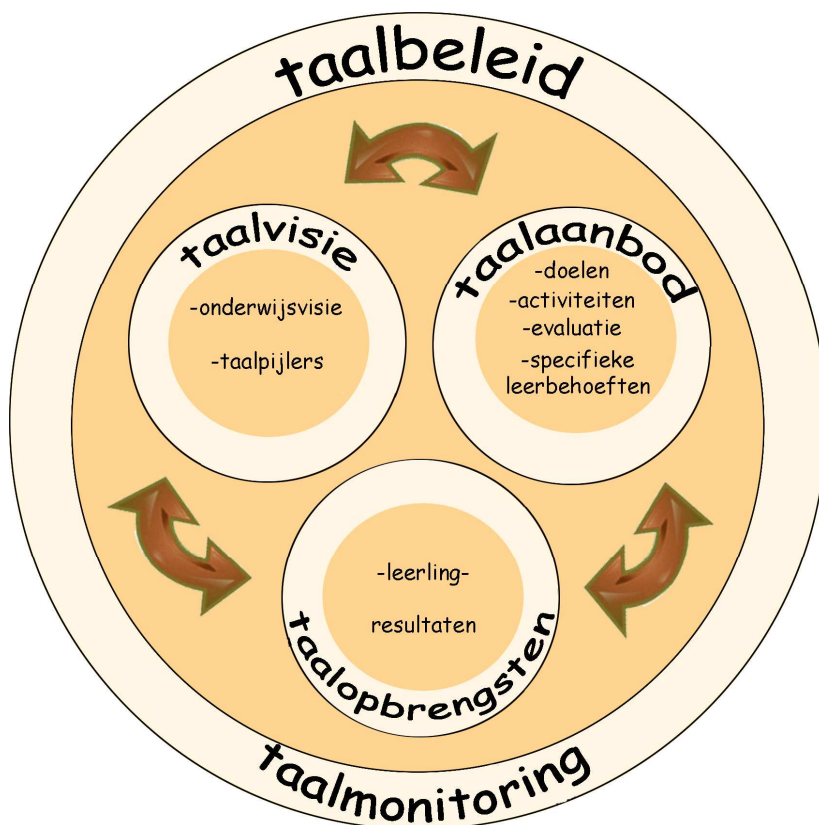
Team en taalcoördinator

Het formuleren van taal- en schoolbeleid is bij voorkeur een gezamenlijke activiteit van het hele team, zodat opvattingen en wensen van het hele team meegenomen kunnen worden in dit proces. Voor elke stap in het taalbeleidsplan zal dan ook overleg met het team nodig zijn. Het team stelt samen vast welke onderdelen aangepakt worden, en wie er verantwoordelijk is voor de verschillende activiteiten.

Binnen de school is een contactpersoon verantwoordelijk voor de uitvoering van het proces: de procestrekker. Het ligt het meest voor de hand dat de taalcoördinator deze verantwoordelijkheid op zich neemt, maar ook de intern begeleider of een teamlid kan procestrekker zijn. De procestrekker heeft de taak ervoor te zorgen dat alle stappen in het proces worden uitgevoerd. De procestrekker neemt initiatieven, bewaakt het proces en zorgt ervoor dat alle gegevens verzameld worden.

Taaldenkader

In de figuur hieronder is een samenhangend geheel van aspecten van goed taalonderwijs weergegeven. We willen u graag kennis laten maken met een taaldenkader: een samenhangend geheel van visie, aanbod en opbrengsten.

In dit taaldenk kader is de cyclische aard van taalbeleid zichtbaar. De onderdelen visie, aanbod en opbrengsten beïnvloeden elkaar en zullen regelmatig afgestemd en bijgesteld moeten worden. Monitoring en beleid zijn de ingrediënten om dit proces gefaseerd te laten verlopen. We doorlopen nu achtereenvolgens de verschillende onderdelen van dit taaldenk kader.

Visie op taal

Hierin onderscheiden we de onderwijsvisie van uw school en de manier waarop het team tegen interactief taalonderwijs aankijkt. Interactief taalonderwijs kent drie pijlers: betekenisvol leren, sociaal leren en strategisch leren. Inhoudelijk onderscheidt interactief taalonderwijs drie brede taaldomeinen: geletterdheid, mondelinge communicatie en woordenschat. Deze domeinen passen binnen een brede visie op taal, waarbinnen afzonderlijke vakken niet opgesplitst worden; de vakken binnen deze domeinen hangen immers nauw met elkaar samen.

Taalaanbod

Regulier en specifiek aanbod moeten afgestemd zijn op visie en vraagstelling (resultaat) van de kinderen. Binnen taalaanbod kunnen vier dimensies onderscheiden worden: doelen, activiteiten, evaluatie en specifieke leerbehoeften.

Doelen

Bij het aanpassen van het taalonderwijs is het belangrijk dat leerkrachten zicht hebben op de doelen die bereikt moeten worden. De tussendoelen zouden als leidraad moeten dienen bij het kiezen van activiteiten. Startpunt voor het onderwijs is de keuze om aan een bepaald tussendoel te werken met de hele groep, een kleine groep of een individuele leerling. Bij dat tussendoel kiest de leerkracht een geschikte activiteit. Daarnaast kan de leerkracht ook stimuleren dat leerlingen leren om zelf doelen te stellen om aan te werken.

Activiteiten

Als een school haar activiteiten binnen het taalonderwijs aanpast, betekent dit dat de leerkrachten en leerlingen anders gaan werken. De leerkrachten nemen in hun reguliere programma activiteiten op die voor kinderen betekenisvol zijn. Voorbeelden van nieuwe taalactiviteiten binnen interactief taalonderwijs zijn: interactief voorlezen in de kleine kring, kleuterlezen, werken met een klassenkrant, maken van een persoonlijk woordenboek, werken in onderzoeksgroepen, interactie in de kleine kring, verhalen vertellen.

Evaluatie

De tussendoelen kunnen ook als belangrijke ijkpunten dienen bij het volgen van de ontwikkeling van leerlingen. De taalontwikkeling kan worden gevolgd aan de hand van toetsgegevens, checklists, portfolio's en aantekeningen van observaties tijdens het werken. Leerlingen kunnen actief betrokken worden bij de evaluatie door met portfolio's te werken, reflectiegesprekken te voeren en leerlingen regelmatig zelfevaluatielijsten over hun leerproces te laten invullen. Leerkrachten stemmen hun didactisch handelen vervolgens af op de informatie die de evaluatie oplevert.

Specifieke leerbehoeften

Interactief taalonderwijs houdt rekening met verschillen tussen kinderen. Dit vraagt om een flexibel inzetbare didactiek die inspeelt op verschillen in taalontwikkeling van kinderen. Hierbij denken we bijvoorbeeld aan gericht woordenschatonderwijs voor kinderen die het Nederlands als tweede taal spreken en aan kinderen met ernstige leesproblemen of dyslexie. Om goed te kunnen inspelen op de specifieke leerbehoeften van leerlingen is het van belang dat een leerkracht zich bewust is van de vaardigheden en kennis van leerlingen. Alleen dan is het immers mogelijk om te zien welke leerlingen extra aandacht of (een andere) begeleiding kunnen gebruiken.

Opbrengsten

Opbrengsten bestaan uit de resultaten van de kinderen, verkregen vanuit het leerlingvolgsysteem. Ook externe analyses, zoals het inspectieverslag kunnen een prima hulpmiddel zijn om beleid te bepalen of bij te stellen.

Beleid en monitoring

Bij het realiseren van goed taalbeleid en het doorlopen van het cyclische proces is monitoring een sleutelbegrip. Het monitoren dient te gebeuren op gemaakte afspraken, op opvattingen van leraren en leerlingen en op de resultaten van de leerlingen, waaronder conclusies naar aanleiding van de leerlingresultaten en bepaalde tendensen in de resultaten. Betrokkenheid van het team is daarbij onontbeerlijk. Betrokkenheid uit zich door actieve deelname van teamleden in het mede uitzetten en uitvoeren van activiteiten en het beschouwen en bijstellen van het resultaat.

Bij het formuleren van taalbeleid is het goed om dit [taaldenk kader](#) regelmatig als referentiekader te hanteren.

Werkwijze van dit stappenplan

Dit stappenplan beschrijft de stappen om te komen tot een taalbeleidsplan, de daarmee samenhangende activiteiten op groeps- en schoolniveau en indien gewenst op bestuursniveau. Er is tevens voorzien in een 'Format Taalbeleidsplan' dat u digitaal kunt invullen; zie [deel B](#). Na het volgen van de aanwijzingen in de tekst kunt u alle gegevens in het format opnemen en conclusies trekken.

Binnen het stappenplan zijn hyperlinks opgenomen om snel te navigeren naar specifieke onderdelen van het document. Aan het eind van dit stappenplan is een index toegevoegd, met een verwijzing naar de pagina's waar de betreffende begrippen voorkomen. In de bijlagen zijn diverse checklists opgenomen.

We wensen u veel inspiratie bij het opstellen en uitvoeren van uw taalbeleidsplan.

Hoofdstuk 2 Analyse taalonderwijs

In dit hoofdstuk beschrijven we op welke wijze de analyse van uw taalonderwijs kan plaatsvinden. In enkele stappen komen we van de aanleiding voor het opstellen van een taalbeleidsplan tot een oriëntatie op de gewenste situatie.

Een grondige analyse van het taalonderwijs is noodzakelijk om tot een verantwoorde en juiste keuze voor de prioriteiten in het taalbeleidsplan te komen. De analyse kan een investering in tijd vragen, maar is noodzakelijk omdat het de basis legt voor alle vervolgstappen.

Het resultaat van elke stap neemt u op in [deel B](#) – het Format Taalbeleidsplan.

Stap 1 Aanleiding voor het taalbeleidsplan

De eerste stap bij het opstellen van een taalbeleidsplan is het schrijven van een korte inleiding, waarin u aangeeft wat de aanleiding voor de school is (geweest) om te komen tot een taalbeleidsplan. De aanleiding kan binnen de school liggen, maar ook externe redenen kunnen een rol spelen om een taalbeleidsplan op te stellen of uw taalbeleidsplan te herzien. In de aanleiding kan de basis voor de keuze van prioriteiten besloten liggen.

In het Format Taalbeleidsplan neemt u de aanleiding voor het opstellen van een taalbeleidsplan op bij [stap 1](#).

Stap 2 Beschrijven van de huidige situatie

Om te kunnen vaststellen welke aspecten in het taalonderwijs in uw school meer aandacht verdienen, is het belangrijk de huidige situatie van uw onderwijs goed te beschrijven. Het is hierbij van belang een zo volledig mogelijk antwoord te krijgen op de volgende vragen:

- a. Hoe ziet het taalonderwijs op school er momenteel uit?
- b. Wat zijn de leeropbrengsten?

Ad a) Voor beantwoording van de eerste vraag kunt u gebruik maken van de Tussendoelenmonitor.

Ad b) Om de leeropbrengsten vast te stellen, analyseert u de toetsgegevens met behulp van trendanalyses en dwarsdoorsneden.

Hierna volgt een beschrijving van de Tussendoelenmonitor, en van de manier waarop trendanalyses en dwarsdoorsneden kunnen worden ingezet.

Tussendoelenmonitor

De Tussendoelenmonitor is een digitaal instrument waarmee u op efficiënte wijze uw taalonderwijs in kaart kunt brengen. De Tussendoelenmonitor bestaat uit een vragenlijst voor leerkrachten en een vragenlijst voor de schoolleiding. De lijsten zijn online in te vullen. De vragenlijsten hebben betrekking op de drie domeinen van taalonderwijs: geletterdheid, woordenschat en mondelinge communicatie. Voor alle domeinen gaat de vragenlijst in op de dimensies doelen, activiteiten, evaluatie en speciale leerbehoeften.

Op basis van de ingevulde vragenlijsten van het hele team krijgt uw school een advies over de richting van uw taalbeleid. Met behulp van dit advies kunt u om prioriteiten te kiezen voor het verbeteren van uw taalonderwijs. Op de website www.taalonderwijs.nl kunt u terecht voor informatie over het gebruik van de Tussendoelenmonitor en voor het aanvragen van een inlogcode.

Leerkrachtvragenlijst

De leerkrachtvragenlijst is onderdeel van de Tussendoelenmonitor en heeft als doel om de huidige en de gewenste situatie met betrekking tot het realiseren van de tussendoelen in kaart te brengen.

De leerkrachtvragenlijst kent twee versies: één voor de onderbouw en één voor midden-/bovenbouw. Bij de vragen in deze vragenlijst kan de leerkracht steeds aangeven in welke mate een aspect van het taalonderwijs in zijn huidige onderwijs aan bod komt. De leerkracht geeft tegelijkertijd aan of hij het wenselijk vindt dat dit aspect in de toekomst meer aan bod zou moeten komen.

Na het – online – invullen van de leerkrachtvragenlijst door alle teamleden ontvangt u de resultaten in grafiekvorm. Op deze manier blijkt in één oogopslag op welke domeinen de discrepantie tussen de huidige situatie en de gewenste situatie het grootst is. Op deze betreffende domeinen is er bij de leerkrachten een wens tot verandering, wat betekent dat er veel draagvlak bestaat voor het doorvoeren van vernieuwingen. U ontvangt de resultaten van de digitale vragenlijsten in de vorm van overzichtelijke grafieken die u desgewenst kunt afdrukken of opslaan op uw eigen computer.

Vragenlijst voor schoolleiders

Voor de schoolleider is er (als onderdeel van de Tussendoelenmonitor) een vragenlijst die inzicht geeft in de situatie van de school en een beeld geeft van de sterke en zwakke kanten van de school. In tegenstelling tot de leerkrachtvragenlijst vraagt deze lijst vooral naar feitelijkheden. De vragen hebben betrekking op schoolpopulatie, onderwijsachterstandenbeleid, taalbeleid, taalaanbod, leerkrachtvaardigheden, inspectieonderzoek, leerlingenresultaten en monitoring. In deze vragenlijst wordt het taalonderwijs op een objectieve manier onder de loep genomen. Uit de vragenlijst komen tekortkomingen in het taalonderwijs aan het licht.

Opbrengsten na het invullen van de vragenlijst voor schoolleiders zijn een SWOT-analyse en een grafische weergave van het niveau van het taalonderwijs op uw school. Zowel de adviezen als de grafische weergave van de resultaten worden automatisch gegenereerd na het online invullen van de lijst.

De resultaten van de Tussendoelenmonitor neemt u op bij [stap 2](#) in het Format Taalbeleidsplan.

Analyse zonder Tussendoelenmonitor

Indien u geen gebruik maakt van de Tussendoelenmonitor, is de 'Checklist huidig taalonderwijs' ([bijlage 1](#)) een hulpmiddel waarmee u uw taalonderwijs goed in kaart kunt brengen. Daarnaast bevelen we aan om de 'Oriëntatielijst taalonderwijs' ([bijlage 2](#)) te gebruiken, evenals de resultaten van in- en externe kwaliteitsanalyses die al op uw school zijn uitgevoerd, zoals resultaten van het inspectieonderzoek ([bijlage 3](#)). Het maken van dwarsdoorsneden en trendanalyses (zie hierna) blijft ook nu van groot belang, om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de leeropbrengsten.

Dwarsdoorsnede en trendanalyse²

De laatste jaren is de tendens ontstaan dat scholen zich steeds meer verantwoordelijk maken voor de leeropbrengsten van hun onderwijs. Scholen hebben de wens om te zien wat hun onderwijs oplevert en of de resultaten behaald worden die verwacht mogen worden. Daarnaast hebben vooral ouders de behoefte om te zien hoe hun kind zich ontwikkelt, of de vorderingen overeenstemmen met de leermogelijkheden en welke hulp eventueel geboden dient te worden. Teneinde inzicht te krijgen in de leeropbrengsten, dient de school de resultaten van de leerlingen nauwkeurig in kaart te brengen en te analyseren. Hulpmiddelen bij het analyseren van de leeropbrengsten zijn het uitvoeren van dwarsdoorsneden en trendanalyses.

² Voor meer informatie over trendanalyses en dwarsdoorsneden, zie onder andere het Leerling- en onderwijsvolgsysteem (LOVS) van Cito.

Voorwaarde voor het in beeld brengen van de leerstofopbrengsten is een overzichtelijke toetskalender waarbij op gezette tijden diverse toetsen worden afgenomen. Meestal betreft het hierbij Cito-toetsen die twee keer per jaar worden afgenomen, maar het kunnen ook andere (didactische) toetsen zijn.

Op grond van de resultaten van de methodeoverstijgende toetsing kan vervolgoetsing plaatsvinden voor kinderen die uitvallen, zodat ook de resultaten van deze kinderen meegenomen kunnen worden.

Voor de kinderen die op niveau A of niveau E scoren kan de toetsing van een te gemakkelijk of te moeilijk niveau zijn. Om een beter zicht te krijgen op hun daadwerkelijke niveau kan vervolgoetsing plaatsvinden (verder toetsen of terug toetsen totdat een gemiddeld niveau bereikt wordt). Hierbij kan eventueel ook gebruik gemaakt worden van registratieoverzichten, maar deze geven meer een indicatie weer.

Om vergelijking met de normgroep (landelijk of op schoolniveau) mogelijk te maken dienen kinderen (ook) op eigen jaargroepniveau getoetst te worden.

Voorafgaand aan het in beeld brengen van de opbrengsten, zijn er enkele aandachtspunten van belang voor de wijze van analyse (zie [bijlage 4a](#)). Aandachtspunten ten behoeve van de signalering bij de leerlingenresultaten zijn opgenomen in [bijlage 4b](#).

Dwarsdoorsnede

Een dwarsdoorsnede maakt duidelijk hoe uw (jaar)groepen presteren in vergelijking met andere groepen in het land en of er groepen zijn die qua prestatieniveau afwijken van wat op uw school gebruikelijk is. Ook de dwarsdoorsnede kan op twee manieren worden uitgevoerd:

- Scoreverdeling voor één leerstofgebied voor verschillende jaargroepen. In deze verdeling kan bijvoorbeeld de spelling van groep 3 t/m 8 bekeken worden. Hierbij wordt het totale spellingniveau bekeken, en de spreiding van de scores in vergelijking tot elkaar.
- Scoreverdeling voor verschillende leerstofgebieden voor één of meerdere jaargroepen.

Trendanalyse

Een trendanalyse toont de resultaten die de leerlingen van uw school door de jaren heen op een bepaalde toets in een bepaald leerjaar behalen, en volgt de ontwikkeling. Het volgen van de ontwikkeling kan op twee manieren plaatsvinden:

- Volgmodel jaargroepen. In dit volgmodel is de jaargroep een constante: een bepaalde jaargroep wordt vergeleken met dezelfde groep in voorafgaande jaren. Op deze manier is te zien hoe bijvoorbeeld de huidige groep 6 presteert in vergelijking met de groepen 6 in de afgelopen jaren. In feite worden wisselende leerlingengroepen vergeleken die meer of minder in niveau kunnen verschillen.
- Volgmodel leerlingen. In dit volgmodel zijn de leerlingen van een bepaalde groep de constante. Met dit model is te zien hoe bijvoorbeeld de huidige groep 8 zich door de jaren heen heeft ontwikkeld. De leerlingengroep wordt in de tijd gevolgd.

Er zijn diverse systemen om trendanalyses en dwarsdoorsneden te maken in de markt. Hiermee krijgt u informatie over de gemiddelde opbrengst van uw onderwijs. Op basis hiervan kunt u beslissingen over uw onderwijs nemen en gericht werken aan verbeteringen. Nadat u aan de hand van de leerlingenresultaten een of meer trendanalyses en dwarsdoorsneden heeft samengesteld, is het van belang dat u kritisch naar opvallende zaken kijkt. Hieronder is een aantal vragen opgenomen waarmee u gericht naar de resultaten kunt kijken.

Vragen bij dwarsdoorsneden:

- Wat is het totale niveau van de score in vergelijking tot normgroep?
- Spreiding van de scores (verschil tussen uitvallers en hoogscoorders)?
- Wat valt op aan de scoreverdeling in vergelijking tot de gestelde schoolspecifieke streefdoelen?
- Wat valt op aan het percentage uitvallers/hoogscoorders ten opzicht van de normgroep?
- Hoeveelheid uitvallers/hoogscoorders?
- Wie zijn de uitvallers/hoogscoorders?
- Op welke specifieke gebieden vallen de uitvallers uit?

- Wat wordt daarmee gedaan?

Vragen bij trendanalyses *volgmodel jaargroep*:

- Welke jaargroep(en) valt/vallen op?
- Op welke vakgebieden valt/vallen de jaargroep(en) op? Alle didactische gebieden, één gebied of enkele?
- Wat kan gezegd worden van het didactische aanbod in dat jaar op het specifieke vakgebied?
 - Wat betreft effectief bestede tijd aan betreffende vakgebied (in vergelijking tot richtlijnen methode);
 - Weten de leerkrachten hoe de methode te gebruiken?
 - Past de methode/tijdsbesteding bij de doelgroep (verantwoord versus verplicht);
 - Tijdstip van toetsing versus aanbod.

Vragen bij trendanalyses *volgmodel leerlingen*

- Welke leerlingengroep valt op?
- Is er bij deze groep sprake van een doorgaande lijn, of is er een afwijking van de trend zichtbaar? (voorspelling op basis van aanvangsniveau).
- Welke verklaringen zijn mogelijk?
 - Vanuit de methode (taakkenmerken);
 - Vanuit samen interpreteren van meerdere vakgebieden voor de betreffende groep (invloed technisch leesniveau op begrijpend lezen, woordenschat, automatisering);
 - Vanuit andere factoren die kenmerkend zijn voor de groep (leerlingkenmerken, hoeveelheid leerlingen, leerstofaanbod, sociaal-emotionele (on)rust, leerkrachtwisselingen).

We bevelen aan om minimaal twee keer per jaar uitgebreide trendanalyses en dwarsdoorsneden op te stellen.

U neemt de beschrijving van de huidige situatie, inclusief grafieken, conclusies en dergelijke naar aanleiding van dwarsdoorsneden en trendanalyses op bij [stap 2](#) in het Format Taalbeleidsplan, en vervolgt dit stappenplan met stap 3.

Stap 3 Reflectie op de huidige situatie

Op basis van de resultaten van de vorige stappen gaat u nu na welke richting u en het team op wil met het taalonderwijs. U bespreekt in deze fase de resultaten van de beschrijving van de huidige situatie met uw team. Alle teamleden geven aan wat hun opvatting is over de huidige situatie, en zij geven feedback op de onderdelen van stap 2. Mogelijk worden resultaten en conclusies aangevuld, genuanceerd of aangescherpt. Het is belangrijk dat alle teamleden hun inzichten kenbaar maken en deze gezamenlijk of individueel op papier zetten. De inzichten van de teamleden neemt u op bij [stap 3](#) in het Format Taalbeleidsplan.

Stap 4 Oriënteren op realisatie van de gewenste situatie

Na de reflectie op het voorgaande, is de volgende stap in dit proces na te denken over de wijze van realisatie van de gewenste situatie. Om u te oriënteren op de gewenste situatie zijn de volgende hulpmiddelen voorradig:

- Het deelnemen aan workshops en studiemiddagen met betrekking tot taalvernieuwingen
- Gesprekken met de schoolbegeleider
- Het afleggen van bezoeken aan andere scholen

U bespreekt binnen het hele team wat de gewenste situatie is voor het taalonderwijs in de komende jaren. U neemt dit op in het Format Taalbeleidsplan.

Onder aanvoering van de procestrekker neemt u hier de werk- en aandachtspunten op die op basis van de voorgaande stappen werden geformuleerd. Op deze manier ontstaat er een lijst van *mogelijke* prioriteiten voor het verbeteren van het taalonderwijs.

U neemt de samenvatting van de werk- en aandachtspunten op in het Format Taalbeleidsplan, [stap 4](#).

Hoofdstuk 3 Opstelling plan

Na het inventariseren van het huidige taalonderwijs zijn de volgende stappen het vaststellen van prioriteiten en het formuleren van doelen bij deze prioriteiten. Vervolgens bekijkt u welke activiteiten er ondernomen moeten worden om de doelen te realiseren. U maakt een fasering voor het uitvoeren van de activiteiten.

Stap 5 Vaststellen van prioriteiten

Op basis van de voorgaande stappen kiest u uit de lijst die u in stap 4 heeft samengesteld prioriteiten om aan te werken. Als uw school de Tussendoelenmonitor digitaal heeft ingevuld, vloeit hieruit een advies voort wat betreft prioriteiten. Vanzelfsprekend volgt u het advies niet klakkeloos op, maar bespreekt u met het hele team welke prioriteiten er gekozen worden. Op die manier is immers het draagvlak voor verandering het grootst. U kiest prioriteiten voor een periode van vier jaar. Niet elke prioriteit kan echter meteen aan bod komen in verband met beschikbare tijd en middelen. Bij [stap 8](#) in dit stappenplan kunt u een volgorde in de verschillende prioriteiten aangeven, evenals een fasering.

U neemt de prioriteiten op bij [stap 5](#) in het Format Taalbeleidsplan.

Stap 6 Formuleren van doelen

Bij elke prioriteit die u kiest, selecteert u doelen.

De doelen formuleert u SMART:

- Specifiek: voor elke stap is er een concrete doelstelling geformuleerd van wat er in de praktijk gaat gebeuren
- Meetbaar: het resultaat van de verbeteractie is duidelijk vast te stellen
- Acceptabel: alle betrokkenen staan achter het doel
- Realistisch: het doel is haalbaar, binnen de geplande tijd en wat betreft de middelen
- Tijdgebonden: het is duidelijk wanneer acties plaatsvinden en wanneer het doel bereikt wordt

Bij [stap 6](#) in het Format Taalbeleidsplan neemt u per prioriteit de doelen op.

Stap 7 Kiezen van activiteiten

Op basis van de gekozen doelen, kiest u een aantal activiteiten die u wilt uitvoeren om de doelen te realiseren. Per doel kiest u een of meerdere activiteiten. De activiteiten zijn zo concreet mogelijk gedefinieerd, zodat realisatie haalbaar is.

U kunt de gekozen activiteiten invullen in de schema's bij [stap 7](#) van het Format Taalbeleidsplan.

Stap 8 Vaststellen van het meerjaren-taalbeleidsplan

In deze laatste stap van het onderdeel van het opstellen van het plan gaat het om een uitlijning van activiteiten. In een schema kunt u per doel en activiteit vastleggen op welke manier u de activiteit gaat uitvoeren, in welke periode er wat moet worden veranderd, wie er verantwoordelijk is, welke groepen hierbij betrokken zijn en de kosten die ermee gemoeid zijn. Ook denkt u na over de wijze van evaluatie.

Hieronder is een voorbeeld van een activiteitenplan opgenomen. Bij [stap 8](#) in het Format Taalbeleidsplan vult u uw eigen activiteitenplannen in.

Prioriteit volgnummer:	Woordenschat
Doel	75% van de leerlingen haalt een C-score of hoger op de Cito-toets eind groep 4
Activiteit 1	4 scholingsbijeenkomsten woordenschat met 2 coachingssessies per leerkracht
Planning	Bijeenkomsten 27-9, 18-10, 8-11, 29-11 Coaching week 40-41, 46-47
Wie	Taalspecialist (kartrekker) Leerkracht groep 1-4 SOM Onderwijsadviseurs
Tussenevaluatie	Het kunnen benoemen van de elementen van woordenschatdidactiek aan de hand van een zelf opgenomen videofragment en het realiseren van een krachtige woordenschatomgeving in de eigen groep.
Kostenraming
Activiteit 2	6 werkbijeenkomsten onderbouw Vorbereiden en nabespreken woordenschatactiviteiten in de groep
Planning	4-10, 1-11, 15-11, 17-1, 7-3, 25-4
Wie	Taalspecialist (kartrekker) Leerkracht groep 1-4
Tussenevaluatie	Leerkrachten besteden 3 x per week systematisch aandacht aan woordenschatonderwijs volgens de richtlijnen van Verhallen
Eindevaluatie	Juni 2007, LVS woordenschat groep 1-4

Het is handig als u gebruik maakt van een meerjarenplanning waarin schematisch bovenstaande afspraken opgenomen zijn.

Jaar 1 (jaartal)							
Volgnr.	Activiteit/ Doelstelling	Periode				Betrokkenen	Verantwoordelijke
		1	2	3	4		

Jaar 2 (jaartal)							
Volgnr.	Activiteit/ Doelstelling	Periode				Betrokkenen	Verantwoordelijke
		1	2	3	4		

Met stap 8 is het opstellen van uw taalbeleidsplan voltooid. Met behulp van de 'Kijkwijzer taalbeleidsplan' ([bijlage 5](#)) kunt u het plan nogmaals kritisch bekijken. U kunt hiermee nagaan of u in voldoende mate rekening heeft gehouden met te vervullen randvoorwaarden en/of deelaspecten.

Hoofdstuk 4 Uitvoering plan

In de vorige hoofdstuk is beschreven hoe u het taalonderwijs met behulp van de tussendoelenmonitor kunt inventariseren, en hoe u aan de hand van de resultaten en adviezen een taalbeleidsplan kunt opstellen.

Dit hoofdstuk gaat in op het uitvoeren van het taalbeleidsplan, en op de wijze van borgen, monitoren en bijstellen van (onderdelen van) het taalbeleidsplan.

Stap 9 Uitvoeren en borgen

Na het opstellen van het taalbeleidsplan, bent u in de fase van uitvoeren en borgen. Bij het uitvoeren van de verschillende activiteiten houdt u zich nauwkeurig aan de planning. Tijdens het uitvoeren van de stappen vindt er tevens toezicht plaats: de betrokkenen gaan gezamenlijk na of alle stappen in het proces volgens planning verlopen. Na elke stap bekijkt de procestrekker of de stap volgens plan, en met het gewenste resultaat is uitgevoerd. Op deze manier kan er zo nodig tijdig een aanpassing van het plan plaatsvinden. Mogelijke problemen in dit stadium worden in overleg opgelost.

Borgen³

Borgen is een belangrijke stap in het proces om uw doelen te bereiken.

Borging kan zowel vooraf als achteraf plaatsvinden.

U kunt vooraf borgen door voorzorgsmaatregelen te nemen om te zorgen dat de doelen die u heeft gesteld, worden bereikt. Enkele voorzorgsmaatregelen zijn: de betreffende activiteiten worden uitgevoerd door de meest geschikte persoon, dat wil zeggen de leerkracht met de juiste competenties hiervoor. Daarnaast kunnen leerkrachten worden opgeleid zodat zij de juiste vaardigheden aanleren om de activiteiten naar wens uit te voeren. Tot slot is het vastleggen van de werkwijze van belang, zodat voor iedereen is na te gaan hoe het werk gedaan moet worden en welke afspraken er gelden.

Met achteraf borgen kunt u meten of u erin bent geslaagd om de doelen te bereiken. U kunt (laten) toetsen of de activiteitenplannen conform de beschrijving zijn uitgevoerd. Hiervoor maakt u een vergelijking, door de verschillen tussen de vastgelegde en de werkelijke werkwijze vast te stellen. Als naar aanleiding van deze toetsing blijkt dat veel mensen afwijken van de werkafspraken, moeten de activiteitenplannen strakker worden nageleefd, of de werkafspraken moeten worden herzien.

Toetsing kan worden uitgevoerd door bijvoorbeeld de procestrekker, of door leerkrachten elkaar te laten evalueren.

Ook als de afgesproken resultaten worden behaald en er op de afgesproken manier wordt gewerkt, is het de moeite waard om te kijken of het beter kan. Veranderende inzichten kunnen hiertoe aanleiding zijn.

Het initiatief voor borging kan bij de schoolleiding of de procestrekker liggen, ofwel bij de uitvoerders van de activiteitenplannen. Het is van belang om met enige regelmaat tijd aan de borging van werkprocessen te besteden. In een rooster kan worden vastgelegd wanneer dit moet gebeuren.

Bij [stap 9](#) in het Format Taalbeleidsplan geeft u het verloop van uitvoering en borging weer. Ook mogelijke problemen of bijzonderheden vermeldt u hier.

³ Bron: Wielandt & Partners (2007). *Borging werkprocessen. Model om in werkprocessen vastgelegde resultaten te borgen*. Kennisportal.com.

Stap 10 Monitoren en bijstellen

Monitoring kan plaatsvinden op verschillende niveaus. We onderscheiden vier niveaus van monitoring.

- Niveau 1: Op dit niveau gaat het erom in hoeverre individuele trajecten van kinderen gewaarborgd zijn en in welke mate evaluerende gegevens consequenties op niveau 2 en 3 moeten krijgen.
- Niveau 2: Op dit niveau is het van belang zicht te krijgen op de opvattingen en competenties van leraren. Leraren kunnen aan de hand van Persoonlijke Ontwikkelings-Plannen (POP) bevroegd en ondersteund worden.
- Niveau 3: Trendanalyses en systematische evaluaties gebruiken binnen een vaste structuur van kwaliteitszorg en meerjarenaanpak.
- Niveau 4: Bovenschoolse monitoring
 -Hoe doen de scholen het op de afzonderlijke onderdelen/speerpunten?
 -Wat kunnen scholen voor elkaar betekenen/gezamenlijk aanpakken/uitwisselen/delegeren?

Naast deze verticale niveaus van monitoring zijn er horizontale niveaus van monitoring te onderscheiden:

1. het monitoren van het verloop van het taalbeleidsplan, of de ingevoerde verandering
2. het monitoren van de resultaten van de leerlingen
3. het monitoren van opvattingen en vaardigheden van leerkrachten.

Schematisch ziet de monitoring op vier niveaus er als volgt uit:

Niveaus	Taalbeleidsplan	Opbrengsten LVS	Methode/ methodiek	Competenties/ Opvattingen	Niveaus
Bestuur	Speerpunten op een rij	De scholen op een rij		Leraren en scholen op een rij	4
School	Taalbeleidsplan School –POP Bouw - POP	Dwarsdoorsnede Trendanalyse	Doorgaande lijn	Afstemming schoolbehoefte ↔ persoonlijke competentie-ontwikkeling/scholing	3
Leraar	Persoonlijke betrokkenheid POP	Dwarsdoorsnede Trendanalyse	Groepsniveau	Persoonlijk competent	2
Leerling		Feedback op leerlingresultaten	Individuele ontwikkeling en zelfreflectie	Rapport Portfolio	1

Verweven met de monitoring op bovenstaande niveaus is de specifieke aandacht voor visie, resultaat en afstemming van aanbod op de verschillende doelgroepen (bijvoorbeeld het onderscheid in drie instructiegroepen: de instructieafhankelijke, de instructiegevoelige en de instructieonafhankelijke kinderen) zoals die binnen uw school te onderscheiden zijn. Soms is het noodzakelijk om in uw taalbeleidsplan expliciet terug te komen op één of meerdere aspecten van het [taaldenk kader](#).

Met behulp van de volgende vragen kunt u nagaan of de plannen op één van deze niveaus bijstelling behoeven.

- Welke rol heeft de taalcoördinator/intern begeleider naar de leerkracht toe om leerling- en groepsresultaten, afgezet tegen eigen handelen en curriculumgebruik te bespreken?
- Wie en hoe worden verschillende personen binnen de school hierbij betrokken?
- Hoe worden groepsresultaten op schoolniveau besproken in het licht van taalbeleid en daarbij ook de na te streven taal-leesresultaten, die je wilt bereiken als school?
- Hoe worden schoolresultaten op bestuurs-/samenwerkingsniveau met elkaar besproken?

Op basis van de antwoorden op bovenstaande vragen én op basis van de evaluatie van de gestelde doelen, past u het taalbeleidsplan aan.

De conclusies naar aanleiding van deze stap neemt u op in het Format Taalbeleidsplan, [stap 10](#).

Bijlage 1 Checklist huidig taalonderwijs

Indien u de huidige situatie van het taalonderwijs op uw eigen wijze beschrijft zonder gebruik te maken van de Tussendoelenmonitor, kunt u gebruikmaken van deze checklist. In deze checklist is opgenomen welke onderdelen in de beschrijving aan bod dienen te komen. Een aantal van deze gegevens is mogelijk over te nemen uit het bestaande schoolplan. Met behulp van deze checklist kunt u tevens nagaan of onderwijskundige aspecten optimaal gerealiseerd zijn. Ook als u een analyse maakt van uw taalonderwijs met behulp van de checklist dient u gebruik te maken van trendanalyses en dwarsdoorsneden voor het in kaart brengen van de leeropbrengsten (zie [hoofdstuk 2, stap 2](#)).

Checklist huidig taalonderwijs

- Beschrijving van de school:
 - o leerlingenpopulatie
 - o beschrijving van de groepen
 - o samenstelling team
 - o aansluiting bij voorschool/peuterspeelzaal
 - o aansluiting bij voortgezet onderwijs
 - o contact met ouders
- Visie op (taal)onderwijs
- Onderwijskundige uitgangspunten
- Onderwijsachterstandenbeleid
- Beschrijving van het aanbod:
 - o methodes en materialen (evidence based methodes, sterkte-zwakte-analyse eigen methodes)
 - o tijdsbesteding taal-leesonderwijs (ingeroosterde tijd voor taal-leesonderwijs, instructietijd zwakke lezers, kwaliteit leestijd)
 - o aandacht voor tussendoelen geletterdheid, mondelinge communicatie en woordenschat
 - o doelgerichtheid taalonderwijs (toetsbare doelen, realistische doelen, doelen in elke groep)
 - o effectiviteit taalonderwijs (doorgaande lijn, direct effectief instructiemodel, voldoende kennis kwaliteitsbepalende kenmerken leesinstructie)
 - o taal in alle vakken – afspraken en uitvoering
- Leerlingenresultaten:
 - o leerlingvolgsysteem
 - o toetsresultaten
 - o trendanalyses
 - o dwarsdoorsneden
- Monitoring
 - o preventie en vroegtijdige signalering specifieke leerbehoeften; acties naar aanleiding van de signalering
 - o monitoring op verschillende niveaus; resultaten afzetten tegen eigen handelen van de leerkracht
 - o analyse van alle resultaten op leerlingenniveau, groepsniveau, schoolniveau en vergelijking met gemiddeld landelijk niveau
- Deskundigheid van het team:
 - o kennis van interactief taalonderwijs
 - o leerkrachtvaardigheden
 - o begeleiding/coaching/professionalisering – op welke wijze en hoe vaak vindt dit plaats
- Inspectierapport

Bijlage 2 Oriëntatielijst taalonderwijs

De Oriëntatielijst taalonderwijs geeft leerkrachten de gelegenheid hun eigen opvattingen over het taal- en leesonderwijs op school weer te geven. Met behulp van deze vragenlijst vindt er een eerste globale analyse van het taalonderwijs plaats. Deze vragenlijst is een prima vertrekpunt om met elkaar van gedachten te wisselen over wat men precies wil. Voor een meer grondige analyse van opvattingen over het taalonderwijs is de Tussendoelenmonitor geschikt.

1. Taalonderwijs

- a. Waar bent u tevreden over, kijkend naar het huidige taalonderwijs?
- b. Welke aandachtspunten/ideeën/wensen heeft u ten aanzien van aanpassing of verbetering van het huidige taalonderwijs?

2. Leesonderwijs

- a. Waar bent u tevreden over, kijkend naar het huidige leesonderwijs?
- b. Welke aandachtspunten/ideeën/wensen heeft u ten aanzien van aanpassing of verbetering van het huidige taalonderwijs?

3. Rol van ICT

- a. Waar bent u tevreden over, kijkend naar de huidige ICT-inzet voor taal/lezen?
- b. Welke aandachtspunten/ideeën/wensen heeft u ten aanzien van aanpassing of verbetering van de huidige ICT-inzet voor taal/lezen?

4. Inrichting van de leeromgeving met betrekking tot taalstimulering

- a. Waar bent u tevreden over, kijkend naar de inrichting van de school en klasomgeving?
- b. Welke aandachtspunten/ideeën/wensen heeft u ten aanzien van aanpassing of verbetering van de inrichting van de school en klasomgeving?

Bijlage 3 Checklist inspectieverslag

In deze checklist inspectieverslag vindt u de kenmerken zoals die door de inspectie geformuleerd zijn. U kunt in de beschrijving van uw taalonderwijs opnemen welke punten onderwerp van gesprek zijn geweest of genoemd zijn in het inspectieverslag. Ook kunt u relevante opmerkingen uit het inspectieverslag toevoegen.

- Leerstofaanbod voor taalonderwijs
 - De aangeboden leerinhouden voor Nederlandse taal en voor rekenen en wiskunde zijn dekkend voor de kerndoelen
 - De leerinhouden voor Nederlandse taal en voor rekenen en wiskunde worden aan voldoende leerlingen aangeboden tot en met het niveau van leerjaar 8
 - De leerinhouden in de verschillende leerjaren sluiten op elkaar aan
 - De leerinhouden voor Nederlandse taal en rekenen en wiskunde zijn afgestemd op de onderwijsbehoeften van individuele leerlingen
 - De school met een substantieel aantal leerlingen met een leerlingengewicht biedt leerinhouden aan bij Nederlandse taal die passen bij de onderwijsbehoeften van leerlingen met een taalachterstand
- Tijd
 - De leraren maken efficiënt gebruik van de geplande onderwijstijd
 - De school stemt de hoeveelheid tijd voor leren en onderwijzen bij Nederlandse taal en rekenen en wiskunde af op de onderwijsbehoeften van leerlingen
- Pedagogisch handelen van leraren
 - Leerlingen gaan op een respectvolle manier met elkaar om binnen het taalonderwijs.
- Didactisch handelen van leraren
 - De leraren geven expliciet onderwijs in strategieën voor leren en denken
- Afstemming
 - De leraren volgen de vorderingen van de leerlingen systematisch
 - De leraren stemmen de instructie en verwerking af op de verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen
- Actieve en zelfstandige rol van leerlingen
 - De leerlingen zijn actief betrokken bij de onderwijsactiviteiten
- Opbrengsten
 - De resultaten van de leerlingen voor Nederlandse taal en rekenen en wiskunde tijdens de schoolperiode liggen ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie mag worden verwacht
 - Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften ontwikkelen zich naar hun mogelijkheden

Bijlage 4a Opbrengsten in beeld - analyse

Aandachtspunten voorafgaand aan het maken van analyses van didactische resultaten op groepsniveau en op schoolniveau

- Van welke vakgebieden willen we de resultaten analyseren?
- Op welk niveau willen we de resultaten analyseren: niveau van de individuele leerling, groepsniveau en/of schoolniveau?
- Waar willen we de resultaten voor gebruiken: zelfevaluatie en/of verantwoording naar betrokkenen (ouders, inspectie)?
- Wie betrekken we bij de analyse: directie, bouwcoördinatoren, zorgteam, andere (gespecialiseerde) teamleden, extern adviseur?
- Aan wie presenteren we de resultaten: individuele leerkracht, individueel ouderpaar, bouw, zorgteam, team, bestuur, andere externen?
- Wie kan welke analyses maken: op welke computers op school is het leerlingvolgsysteem beschikbaar, wie kan inloggen op deze computers?
- Welke (didactische) gegevens zijn ingevoerd? AVI kaarten/ Schoolvragenlijst? Welke relevante gegevens blijven liggen?
- Op welke momenten willen we de resultaten bespreken?
- Wie bereiden de besprekingen voor?
- Wie trekt conclusies op welke gebieden, en presenteert de resultaten?

Bijlage 4b Opbrengsten in beeld - signalering

Aandachtspunten in verband met signalering bij de leerlingenresultaten

- Welke vakgebieden gaan we nader bekijken?
- Welke instrumenten nemen we op?
- Welke signaleringsmomenten kiezen we? Een overzichtelijke toetskalender biedt structuur voor het planmatig toetsen.
- Welke streefnormen stellen we op welk moment en voor welk type leerling?
- Welke einddoelen stellen we voor de diverse vakgebieden en welke tussendoelen?
- Welke leerlingen zijn meegenomen in de Cito (eind)toetsen?
- Hoe bakenen we onze zwakke/gemiddelde/goede leerlingen af?
- Wanneer toetsen we door?

Doortoetsen heeft alleen zin als een kind echt uitvalt of zeer hoog scoort op een bepaalde Cito toets (dus een E-score of A-score behaalt). Voor de kinderen die op niveau A of niveau E scoren kan de toetsing van een te gemakkelijk of te moeilijk niveau zijn. Om een beter zicht te krijgen op hun daadwerkelijke niveau kan vervolgoetsing plaatsvinden (verder toetsen of terug toetsen totdat een gemiddeld niveau bereikt wordt). Hierbij kan eventueel ook gebruikgemaakt worden van registratieoverzichten, maar deze geven meer een indicatie weer.

- Hoe vindt vervolgoetsing plaats, op grond van de resultaten van de methodeoverstijgende toetsing voor kinderen die uitvallen of uitstijgen?
- Percentage doublures?
- Percentage verwijzingen?
- Wat is onze ambitie? Waar willen we staan over vier jaar?
- Welke verwachtingen zijn er in de nabije toekomst als het gaat om de omgeving (wijk), bijvoorbeeld leerling-populatie, hoeveelheid leerlingen, leerkrachtsamenstelling?

Bijlage 5 Kijkwijzer taalbeleidsplan

Doelgerichtheid: het stellen van duidelijke toetsbare doelen. Hanteren we de doelen voor elke groep en zijn deze doelen realistisch?

- Hoe verhouden de na te streven doelen van de verschillende taaldomeinen zich tot elkaar?
- Hoe zorg je ervoor dat je ervan verzekerd kunt zijn dat het handelen in de groepen ook daadwerkelijk gericht zal zijn op het realiseren van de na te streven doelen?
- Wat krijgen leerkrachten hiervoor in handen?
- Hoe houdt de taalcoördinator/intern begeleider hier zicht op om ook op doelen te kunnen sturen?

Effectiviteit methodegebruik: doorgaande lijn, evidence based, sterkte- en zwakteanalyse eigen methoden

- Wat onderneemt de school om de zwakke plekken in de methode te compenseren?
- Hoe wordt er binnen de school gewerkt aan het realiseren van een doorgaande lijn voor taal- en leesontwikkeling?
- Hoe verhouden de taal-leesdomeinen zich hierbij tot elkaar?

Tijd: Voldoende tijd ingeroosterd, krijgen zwakke lezers ook minimaal 1 uur extra instructietijd per week, de kwaliteit van de leestijd

- Welke onderdelen van de taal-leesontwikkeling krijgen meer tijd?
- Hoe wordt dit gerealiseerd? Ten koste van wat?
- Door wie?
- Zijn hiervoor afspraken op schoolniveau? Zo ja, wat zijn de afspraken op schoolniveau?
- Hoe houdt de taalcoördinator/intern begeleider hier zicht op?

Effectiviteit instructie: directe, effectieve instructiemodel

- Beschikt het team over de kennis van kwaliteitsbepalende kenmerken van leesinstructie? Komt dit ook regelmatig in het team aan de orde?
- Werken alle groepen volgens het model voor directe, effectieve instructie?
- Worden er groepsbezoeken uitgevoerd om de kwaliteit van de instructie vast te stellen?

Preventie/vroegtijdige signalering en adequaat reageren

- Op welke wijze realiseert de school preventie en vroegtijdige signalering (dus ook in de hogere groepen, vanaf de middenbouw)?
- Wat voor acties worden ondernomen naar aanleiding van de signalering?
- Hoe past dit binnen de zorgstructuur van de school? (leerlingenbesprekingen, groepsbesprekingen, externe ondersteuning en dergelijke)

Differentiatie: belang van convergente differentiatie/ basisinstructie

- Hoe is convergente differentiatie uitgewerkt over de verschillende domeinen voor taal-leesonderwijs?
- Hoe is de organisatie van convergente differentiatie per bouw?
- Hoe worden hier over de gehele basisschoolperiode heen afspraken over gemaakt?
- Hoe houdt de taalcoördinator/intern begeleider hier zicht op?

Monitoring op verschillende niveaus

- Welke rol heeft de taalcoördinator/intern begeleider naar de leerkracht toe om leerling- en groepsresultaten, afgezet tegen eigen handelen en curriculumgebruik te bespreken?
- Wie en hoe worden verschillende personen binnen de school hierbij betrokken?
- Hoe worden groepsresultaten op schoolniveau besproken in het licht van taalbeleid en daarbij ook de na te streven taal-leesresultaten, die je wilt bereiken als school.

Index

Dimensies taal, 5, 7
Dwarsdoorsnede, 4, 7, 8, 9, 10, 15
Geletterdheid, 5, 7
Kwaliteitsanalyse, 8
Kwaliteitszorg, 15
Mondelinge communicatie, 5, 7
Monitoring, 5, 6, 8, 14, 15
SMART, 12
SWOT-analyse, 8
Taaldenkkader, 4, 5, 6, 15
Trendanalyse, 4, 7, 8, 9, 10, 15
Tussendoelenmonitor, 7, 8, 12
Woordenschat, 5, 6, 7, 10

DEEL B

Format Taalbeleidsplan

ANALYSE TAALONDERWIJS

1 [Aanleiding voor het taalbeleidsplan](#)⁴

De aanleiding voor het opstellen van een taalbeleidsplan is de volgende:

intern:

extern:

2 [Beschrijven van de huidige situatie](#)

Resultaten, grafieken, conclusies en advies van de tussendoelenmonitor⁵:

⁴ Door op de hyperlink te klikken, kunt u teruggaan naar de beschrijving van deze stap in de tekst in deel A.

⁵ Indien u geen gebruik maakt van de tussendoelenmonitor, zie kader '[Analyse zonder tussendoelenmonitor](#)'.

3 Reflectie op de huidige situatie

Reflectie (aanvulling, nuancering, aanscherping) door teamleden op huidige situatie en op het advies naar aanleiding van de tussendoelenmonitor:

Beschrijving gewenste situatie voor het taalonderwijs in de komende jaren:

4 Oriënteren op realisatie van de gewenste situatie

Werk- en aandachtspunten met betrekking tot het taalonderwijs:

Toelichting:

OPSTELLING PLAN

5 Vaststellen van prioriteiten

Prioriteiten ten behoeve van het verbeteren van het taalonderwijs:

1

2

3

--

6 Formuleren van doelen

	Prioriteit	Doel (SMART geformuleerd)
1		
2		
3		

7 Kiezen van activiteiten

Prioriteit 1	
Doel:	
Activiteit 1	
Activiteit 2	
Activiteit 3	

Prioriteit 2	
Doel:	
Activiteit 1	
Activiteit 2	
Activiteit 3	

Prioriteit 3	
Doel:	
Activiteit 1	
Activiteit 2	
Activiteit 3	

8 Vaststellen van het meerjaren-taalbeleidsplan

Activiteitenplan

Prioriteit volgnummer:	
---------------------------	--

Doel	
Activiteit 1	
Planning	
Wie	
Tussenevaluatie	
Kostenraming	
Activiteit 2	
Planning	
Wie	
Tussenevaluatie	
Eindevaluatie	

Door bovenstaand schema te kopiëren en plakken, kunt u het invullen voor alle prioriteiten.

Meerjarenplan

Jaar 1 (jaartal)							
Prioriteit nr.	Activiteit/ Doelstelling	Periode				Betrokkenen	Verantwoordelijke
		1	2	3	4		

UITVOERING PLAN

9 [Uitvoeren en borgen](#)

Prioriteit 1	
Doel	
Activiteit 1	
Procesbeschrijving	
Bijzonderheden	
Problemen	

Et cetera

10 Monitoren en bijstellen

Conclusies naar aanleiding van de reflectie en monitoring in de stap 'Monitoren en bijstellen':

--

Bijgestelde prioriteit/activiteit/planning

Prioriteit	
Doel	
Activiteit	
Planning	
Wie	
Evaluatie	

Monitoring

Prioriteit	
Niveau 4	
Niveau 3	
Niveau 2	
Niveau 1	